

Valsts prezidenta loma likumdošanas procesa kvalitātes sekmēšanā

PROF. INETA ZIEMELE PH.D. (*CANTAB.*)

SATVERSMES TIESAS TIESNESE

Valsts prezidenta likumdošanas funkcija

- 1) Likumdošanas iniciatīva,
- 2) Saeimas ārkārtas sēžu norise,
- 3) Likumu izsludināšana,
- 4) Vēršanās Satversmes tiesā.

Likumdošanas iniciatīva

Valsts prezidentam ir tiesības: (a) iesniegt izstrādātu likumprojektu un (b) iesniegt likumprojekta ierosinājumu, kas nav izstrādāts likumprojekta formā.

No likumdošanas procesa kvalitātes viedokļa šī ir būtiska VP funkcija, jo tā **dažādo un paplašina** procesā iesaistīto personu loku.

Latvijas ārkārtīgi subjektīvā likumdošanas procesa realitātē tas ir svarīgi.

Likumu (ne)izsludināšana kā likumdošanas kvalitātes sekmēšanas veids

Valsts prezidentam ir tiesības (a) pieprasīt likuma otrreizējo caurlūkošanu un (b) apturēt likuma publicēšanu.

Tomēr Saeima ar 2/3 balstu skaitu var nepiekrīst otrreizējai caurlūkošanai.

Otrreizējā caurlūkošana nevar tikt izmantota steidzamības kārtā pieņemtajiem likumiem.

Likuma publicēšanas apturēšanu arī raksturo tas, ka **gala vārds pieder suverēnam** nevis Valsts prezidentam.

Satversmes tiesas loma Valsts prezidenta «likumdošanas» funkcijas kontekstā

- 1) Ja Saeima ar 2/3 balsu otrreizējai izskatīšanai atgriezto likumu pieņem negrozītu,
 - 2) Ja likums pieņemts steidzamības kārtībā,
 - 3) Ja apturētais likums tomēr stājas spēkā,
- Valsts prezidents var vērsties Satversmes tiesā, kas veiks *post factum* vērtējumu.

KTK secinājumi

- 1) Satversme paredz diezgan plašu Valsts prezidenta iesaisti ar likumdošanu saistītajos procesos četrās minētajās jomās.
 - 2) Praksē Satversmē paredzētās Valsts prezidenta likumdošanas iniciatīvas tiesības un otrreizējās likuma caurlūkošanas pieprasīšanas tiesības likumu izsludināšanas ietvaros ir pierādījušas savu lietderību, tādējādi šobrīd nepastāv argumentēta nepieciešamība palielināt Valsts prezidenta pilnvaras šajos ar likumdošanu saistītajos jautājumos
- (KTK 2011. gada 10. maija Viedoklis «Par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros» 241.-242. punkts)

Situācija Latvijā

Lai arī Valsts prezidents sniedz savu pienesumu vismaz likumdošanas procesa pluralitātes sekmēšanā un noteikti uztur zināmu kvalitātes līmeni, tomēr:

- 1) Satversmē ir iekodēts izteikti politisks likumdošanas procesa raksturs, kas praksē arī sevi pilnībā ir parādījis.
- 2) Nepieciešamība nodrošināt kvalitatīvāku likumdošanas procesu Latvijā ir acīmredzama. No pašreizējām problēmām cieš valsts ekonomika un sabiedrības labklājība.
- 3) Kvalitatīvas likumdošanas procesam ir nepieciešama zināma līmeņa politiskā un tiesiskā kultūra, kura gan Latvijā jau ir veidojusies zināmu laiku, bet straujajos starptautiskajos procesos, šī attīstība ir nepietiekama.

Tādējādi Satversme neparedz tieši likumdošanas procesa laikā iespēju iegūt neatkarīga konstitucionāla orgāna kvalificētu vērtējumu par sagatavotajiem projektiem. **Satversmē noteiktā objektīvā kvalitātes kontrole notiek pamatā pēc likuma pieņemšanas fakta!**

Kas nodrošinātu nepieciešamo likumdošanas procesa kvalitāti?

Lai novērstu likumdošanas procesa piesavināšanu šaura loka interesēs, jāpastāv virknei elementu.

- 1) Esošo konstitucionālo orgānu iekšējās kvalitātes stiprināšana
- 2) Politisko partiju leģitimitāte un kvalitāte
- 3) Papildu mehānismi, lai paātrinātu procesus iepriekšējos elementos.

Tādējādi **ir nepieciešams radīt jaunu mehānismu**, kas varētu ienest jauna līmeņa kvalitāti likumdošanas procesā.

Kas ir šīs jaunās kvalitātes būtība? Lielāks objektivitātes faktors un citas kvalitātes argumentu sniegšana.

Valsts padome Satversmes sistēmā

Valsts padome būtu jāveido kā neatkarīgs konstitucionāls orgāns, kuru leģitimē Saeima.

Valsts padomes funkcijai būtu jābūt normatīvo tiesību aktu projektu un saistīto plānu, politikas dokumentu izvērtējums no Satversmes un valsts starptautisko saistību viedokļa. Tādējādi tie Satversmē noteiktie orgāni vai institūcijas, kuriem ir likumdošanas iniciatīvas tiesības, prasītu konsultatīvo viedokli no Valsts padomes.

Valsts padome būtu jāveido kā orgāns, kura darbiniekiem ir plašs kompetenču loks (ekonomika, tiesības, sociālā joma utml.)

Valsts padomē strādātu tā sauktie Valsts padomnieki, kuru amata garantijām jābūt tādām, kas nodrošina, ka ir iespējams atlasīt valsts kvalitatīvākos cilvēkus, un nodrošināt viņu neatkarību.

Valsts padomes darba rezultāts

Valsts padome sniegtu Viedokli par projektu, kurš nebūtu juridiski saistošs, lai novērstu iespējamās pretrunas ar Satversmes tiesas spriedumu, kā arī, lai ievērotu principu, ka suverēnam ir gala vārds.

Šāds viedoklis saturētu starpdisciplināru analīzi.

Viedokļa kvalitātei būtu jābūt tādai, lai tikai ar vēl labākiem argumentiem varētu nesekot Valsts padomes viedoklim, pieņemot tiesību aktu galīgajā redakcijā.